

Høringsinnspill på NOU 2023:20 Tegnsspråk for livet. Forslag til en helhetlig politikk for norsk tegnsspråk.

Kultur- og likestillingsdepartementet har sendt rapporten på høring, med frist 15. januar 2024. Innspillet skal legges inn i den elektroniske løsningen på www.regjeringen.no.

Arbeids- og velferdsdirektoratet legger inn følgende innspill:

Generelle kommentar:

Arbeids- og velferdsdirektoratet vurderer at rapporten beskriver området på en grundig og god måte, og at rapporten holder høy faglig kvalitet.

Utvalget peker på at dagens tolketjenester på mange måter fungerer godt. Det blir skrevet at «Tolketjenesten er, tross mangler, blant de best utbygde i verden, og den bidrar til døves samfunnsdeltakelse og fremmer tegnsspråk, fordi tolking gjør at språket brukes daglig på flere områder i samfunnet. Døve har også rett til tolk i arbeidslivet, noe som gjør det mulig å delta i arbeidslivet med tegnsspråk. Slike rettigheter finnes for eksempel ikke i Sverige».

Det påpekes at andelen tegnsspråklige som oppnår studiekompetanse fra videregående opplæring er svært lav. Dette er nyttige anslag for Arbeids- og velferdsetaten å se hen til i det videre arbeidet for gode tolketjenester til framtidige studenter og arbeidstakere.

Rapporten kunne med fordel hatt med en beskrivelse av behovet for skriveolking. Denne tolkemethoden har økt etterspørsel, og rapporten burde etter vårt syn hatt en nærmere vurdering av dette.

På side 284 fremkommer det at utvalget synes det er "Vanskelig å få skaffe oversikt hvordan tolketjenesten er organisert". Det vises til foregående rapporter fra PROBA i 2016 og Agenda Kaupang i 2018. Vi ser det nødvendig å kommentere at det i etterkant av disse rapportene har vært omfattende utvikling når det gjelder organiseringen av tolkeområdet, noe som ikke synes å være fanget opp eller beskrevet av Tegnsspråkutvalget. Dette svekker beskrivelsen i rapporten om dagens organisering og praksis på tolkeområdet som forvaltes i NAV.

For Arbeids- og velferdsetaten er særskilt løft 4 og 5; Kompetanseheving og Likeverdige tjenester, de mest relevante delene å kommentere på.

Konkrete kommentarer:

Kap. 18.3: Andre lands tegnsspråk:

Tolking til og fra andre lands tegnsspråk er ikke nevnt i forskrifter til folketrygdloven, i motsetning til tolkeloven hvor dette er nevnt. Utdfordringen med tolking til og fra andre lands tegnsspråk er hovedsakelig knyttet til manglende tilgang til kompetanse.

Dersom personer med andre lands tegnsspråk bosettes i større språkmiljø, vil dette påvirke behovet for tolketjenester. Valg av bosted nær tegnsspråklige arenaer vil føre til at døve innvandrere får raskere tilgang til norsk tegnsspråk. Dette igjen kan føre til at tolking til og fra norsk tegnsspråk raskere blir tilgjengelig for dem.

Arbeids- og velferdsdirektoratet støtter derfor tiltaket om valg av bosted nær tegnsspråklige arenaer.

Kap 19: Likestilling og diskriminering

Her ønsker vi å kommentere på hvorvidt arrangementstolking må prioriteres.

Tolking på større arrangement, som for eksempel konserter, er oppgaver som krever mye tid til forberedelse. Det er behov for teknisk tilrettelegging, befaring i forkant og oftest mye forberedelser med tekst. Når arrangør bestiller tolk til slike arrangementer, er dette ofte fordi de ønsker å tilrettelegge for *eventuelle* døve eller hørselshemmede deltakere. I en situasjon hvor NAV ikke har tilgang til tilstrekkelig mengde tolkeressurser til å dekke alle oppdrag, kan det være krevende å prioritere disse oppdragene dersom det ikke kommer frem at det er tolkebrukere til stede.

Utvalget påpeker at «Behovet for slik tolking må legges til grunn når tolketjenesten under ett skal dimensjoneres». Arbeids- og velferdsdirektoratet er usikre på om dette vil være et riktig utgangspunkt. Nå som det nasjonale Tolkeregisteret har åpnet for at tegnspråktolker kan registrere seg der, vurderer vi at eventuelle arrangører som ønsker sitt arrangement tegnspråktolket kan skaffe til veie tolk via Tolkeregisteret og ikke via NAV.

Kap. 20: Diverse merknader

Rapporten peker på at statistikk er etterspurt av brukerorganisasjonene. Til dette ønsker vi å påpeke at dette allerede ble utført i 2021. Årlige rapporter med relevant statistikk er delt fra NAV Hjelpemidler og tilrettelegging med brukerorganisasjonene en gang hvert år, i tillegg til korte trekk om trender i løpet av året. Dette har vært nyttig, og NAV får gode tilbakemeldinger fra brukerorganisasjonene på dette.

Dekningsgrad: Tolkebrukerens egen opplevde dekningsgrad kan være ulik fra rapportert dekningsgrad, da dekningsgraden er et gjennomsnitt for hele landet. Lokale variasjoner forekommer.

Tilretteleggingstjenestene ved universitet og høyskoler foreslås å koordinere tolketjenester for de tegnspråklige studentene sine (s. 236) som «En måte å legge til rette for tegnspråklige studenter på». Arbeids- og velferdsdirektoratet mener det kan være nødvendig å diskutere dette nærmere. Mange studenter har behov for skrivefolk. Det er en stor fysisk belastning om de samme tolkene skriver hver dag, og disse tolkene risikerer slitasjeskade og sykdom. Vi mener at noe variasjon, samtidig som det sikres kontinuitet i et tolketeam, er en bedre vei å gå. Et annet moment i denne vurderingen, er at det skjer hyppige endringer i et studieløp. Det er etter vårt syn viktig å ta høyde for avbestillinger, sykdom hos lærer, student eller tolk, og en fleksibel og robust aktør har mulighet til å ivareta dette på en tilfredsstillende måte.